

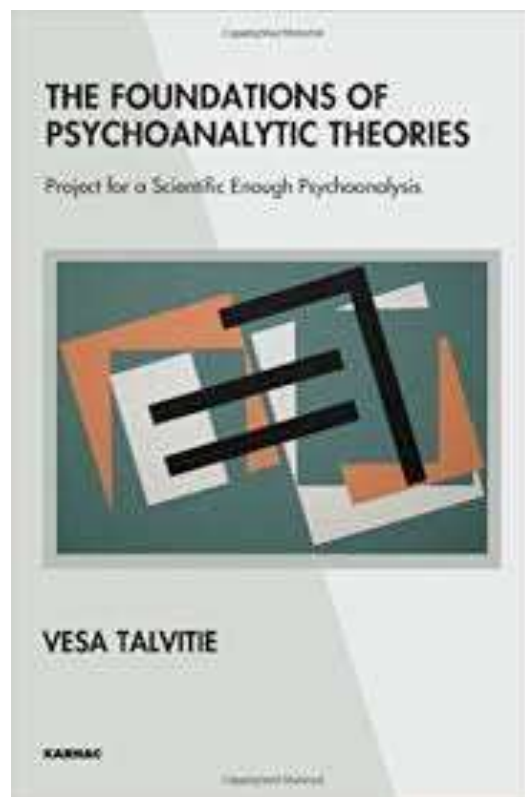
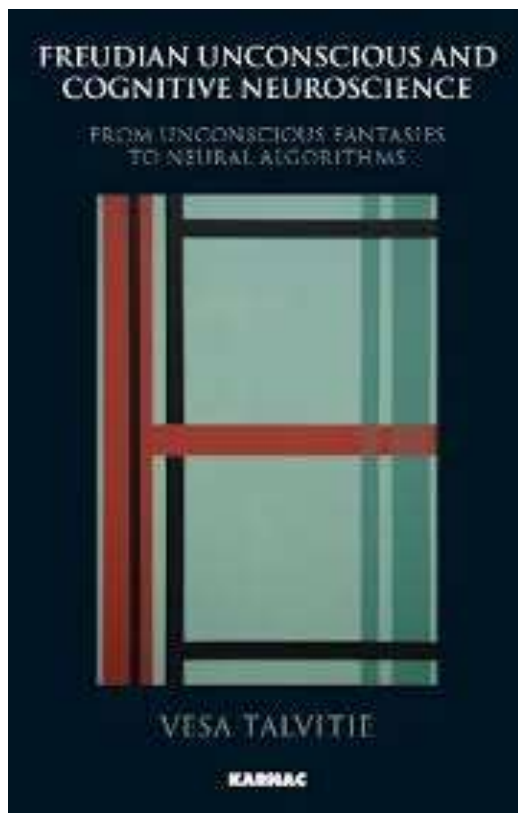
Onko psykoterapia sairausten hoitoa?

Lääketieteen filosofian seura 9.11. 2019

Vesa Talvitie PsT

Kuinka päädyin miettimään psykoterapian sairaudenhoitoluonnetta?

- Kun tekee väitöskirjan kognitiivisen ja psykoanalyttisen tiedostamattoman suhteesta, joutuu pohtimaan kaikkea filosofista...
- Gyllenbergin säätiön apuraha tutkimukseen “Voiko psykoterapian tavoitteen ilmaista naturalistisesti?” (suomeksi “Onko psykoterapia sairauden hoitoa?”), kaksi internetistä löytyvää artikkelia:
 - ◆ Psykoterapia ja elämänongelmien medikalisointi – kuka, miksi ja kuinka *Psykoterapia* (2017)
 - ◆ Onko aika ajanut psykiatrian ja psykoterapian symbioosin ohi? *Psykoterapia* (2018)

Sairaus, kriisi, elämänongelma, eksistentiaalinen ongelma, psykologinen ongelma, kehityshaaste...

- Onko joku näistä psykoterapiaan hakeutumisen syiden kuvauksista/kategorioista muita osuvampi? Onko joku virheellinen?
- Psykoterapiaan hakeudutaan eri syistä – kuuluvatko kaikki syyt samaan kategoriaan?
- Kaikki ongelmat eivät ole sairauksia – millä perusteella mitkä ongelmat ovat sairauksia?
- Sairauden alueen ei-toivottua laajenemista kutsutaan medikalisaatioksi. Onko se, että psykoterapiaan hakeutumisen syitä kutsutaan sairauksiksi/oireiksi, medikalisaatiota? Miksi on/ei?

Psykiatriset diagnoosit koetaan leimaavina ja niihin liittyy häpeää. Jos ei ole vahvoja perusteita ja ilmeisiä syitä pitää psykoterapiaan hakeutumisen syitä sairauksina, eikö ole parempi pitää niitä elämänongelmina?

Lääketieteen kenttä ja sairaus

- Sairauden määrittely on lääketieteen filosofian keskeinen kysymys. On osoittautunut vaikeaksi esittää sairaudesta pitävä määritelmä, joka istuisi kaikkien tapauksiin pediatriasta neurologiaan.
- Evolutiivinen määrittely kuulostaa parhaalta: Ihmisen elimillä/järjestelmillä on evoluutivinen, hengissä pysymistä ja suvunjatkamista palveleva (normatiivinen) funktio. Jos elin/järjestelmä ei sitä toteuta, siinä on sairaus.
- Tässäkin määritelmässä on pulmansa, keskeisenä se, että selviäminen nykypäivän maailmassa on kovin erilaista kuin lajin aikaisemmissa ympäristöissä.
 - Psykiatria: esim. aggressioon liittyvät nykypäivän diagnosoidut ongelmat ovat usein evolutiivisesti mielekkäitä käyttäytymismalleja.

PSYKOTERAPIAN MAHDOLLINEN SAIRAUSSLUONNE JA “NATURAL KINDS”

- Psykoterapian mahdollinen sairausluonne on filosofinen kysymys, ja se kytkeytyy vaikeasti käännettävään filosofiseen termiin “natural kind”
- Natural kind on a) olento, joka voidaan määritellä luonnontieteellisesti, tai b) luonnontieteen termein tapahtuva jaottelu
- Kytkeä aiheeseemme:
 - a) voidaanko sairaus – tuhkarokko, kihti, ahdistushäiriö – määritellä luonnontieteellisesti
 - b) onko lääketieteen diagnostiikka luonnontieteiden termein tapahtuva jaottelu

Jos a) psykoterapiaan hakeutumisen diagnosoidut syyt ovat luonnontieteellisesti määriteltäviä tauteja, ja b) psykiatrian diagnostiikka on luonnontieteellinen jaottelutapa, ajatus “psykoterapia on sairauden hoitoa” on vahvoilla.

ILMIÖIDEN LUONNONTIETEELLINEN (“NATURAL KINDS”) JA KULTTUURISIDONNAINEN LUOKITTELU

LUONNONTIETEeseen NOJAUTUVA OBJEKTIIVINEN JAOTTELU

Kiistattomasti yksi oikea vastaus, ilmiö olemassa ihmisestä riippumatta, eli oliot ovat “natural kindeja”.

- **Onko tämä eläin lintu vai kala?**
- **Onko tämä aine alkuaine vai ei?**

KULTTUURISIDONNAINEN JAOTTELU Tarkasteltavat ilmiöt ja oliot ovat ihmiskulttuurin luomuksia. Oikea vastaus määrittelykysymys.

- **Onko Stevie Ray Vaughanin musiikki rockia vai bluesia (vai kenties bluesrockia)?**
- **Onko tämä hyöty- vai rikkakasvi?** [Hyöty on katsojan silmässä, ihmisestä riippuvaa]

ONKO TERVE-SAIRAS -JAOTTELU YLIPÄÄTÄÄN LÄÄKETIETEESSÄ LUONNONTIETEELLINEN VAI KULTTUURISIDONNAINEN?

- Sairauden evolutiivinen määritelmä olettaa, että jako on luonnontieteellinen
- Lääketieteellinen koulutus ja tutkimus on pitkälti luonnontieteellistä
- Potilaita tutkitaan pitkälti luonnontieteellisin menetelmin

→ Jako on pääsääntöisesti luonnontieteellinen, ja siihen pyritään.
Poikkeuksia löytynee muualtakin kuin psykiatriasta.

ONKO TERVE-SAIRAS -JAOTTELU PSYKIATRIASSA LUONNONTIETEELLINEN VAI KULTTUURISIDONNAINEN?

- Sikäli kun psykiatrian diagnoosit ovat kulttuurisidonnaisia, se on vaarassa joutua lääketeollisuuden ja vallankäyttäjien intressien ajajaksi. Vrt. esim. neuvostopsykiatria, Foucault, demokratia & vallanpitäjien mielenterveys (ks. seuraava dia).
- Sikäli kun psykoterapiaan hakeutumisen syyt eivät ole luonnontieteellisesti ilmaistavissa, miksi niitä pitäisi pitää sairauksina?

THE DANGEROUS CASE OF DONALD TRUMP

27 Psychiatrists
and Mental Health
Experts Assess
a President

Bandy Lee, M.D., M.Div.

Organizer of the Yale "Duty to Warn" Conference

Ovatko psykiatrian diagnoosit luonnontieteellisiä vai kulttuurisidonnaisia kategorioita?

- Millekään psykiatriselle diagnoosille ei ole biologista “markkeria” (testiä, joka kertoo onko potilaalla ko sairaus)
- Kaikki psykiatriset diagnoosit ovat ns. oirediagnooseja: ne eivät osoita sairautta eivätkä etiologiaa, riittää kun oirekriteeristö vain täyttyy (mitä takana sitten onkin).
- Terveiden ja sairauden raja on veteen piirretty viiva: jossain kohtaa ahdistuksen määrä menee sairauden puolelle (eri ihmisillä eri kohdassa).

Vastaus: kulttuurisidonnaisia kategorioita

Overdiagnosis in Psychiatry

HOW MODERN PSYCHIATRY LOST ITS
WAY WHILE CREATING A DIAGNOSIS FOR
ALMOST ALL OF LIFE'S MISFORTUNES

JOEL PARIS

OXFORD

EXTRAORDINARY SCIENCE AND PSYCHIATRY

Responses to the Crisis in Mental Health Research

EDITED BY JEFFREY POLAND
AND ŞERIFE TEKIN

The Loss of Sadness

How Psychiatry
Transformed Normal Sorrow
Into Depressive Disorder

ALLAN V. HORWITZ • JEROME C. WAKEFIELD

With a Foreword by Robert L. Spitzer, MD

DEPRESSION
IS A
FLAW IN
CHEMISTRY
NOT
CHARACTER
FOR FREE
INFORMATION
CALL
1-800
829-8265

Psykiatrian kriisi

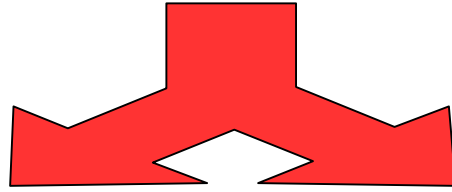
(Poland & Tekin 2017, 1-6)

- Ylidiagnosointi ja ylihoito, tavallisista elämänongelmista on tehty sairauksia
- Ei konsensusta mitkä hoitomenetelmät ovat tehokkaimpia
- Ei konsensusta, millaisilla käsitteillä tavoitetaan parhaiten psykiatristen ongelmien luonne
- DSM-hahmotus on perustavalla tavalla virheellinen (ICD ei muuta kuviota, eikä välttämättä myöskään kehitteillä oleva RDoC)
- Diagnostiikkaa ei voida ankkuroida luonnontieteisiin neurotieteiden ja genetiikan kehittymättömyyden takia

Miten elämänongelma transformoituu sairaudeksi

- J. Valkonen (2007) tiedusteli 14 masentuneeksi diagnosoidulta psykoterapiaan hakeutumisen syitä: aiemmat elämäkokemukset, ongelmallinen elämäntilanne, ja tyytymättömyys itseensä ja elämään (+vuorovaikutussuhteet?)
- Kela-psykoterapialausuntoa tekevä psykiatri transformoi psykoterapiaan hakeutujan kuvaamat elämänongelmat psykiatrian “kielipeliin” → masennuksen oirekriteeristö → lääkitys ja kognitiivinen psykoterapia näyttöön perustuvia hoitomuotoja

Koska sairautta on vaikea määritellä...

...eikä ole ilmeistä syytä pitää
psykoterapiaan hakeutumisen syytä
sairauksina

+

sairausoletukseen nojautuva tapa
hahmottaa psykoterapiaan
hakeutumisen syyt on medikalisoiva
ja leimaava & aiheuttaa
hallintokuluja

...ei kannata kategorisesti väittää,
että psykoterapia ehdottomasti
ei ole sairauden hoitoa

... on vaikea löytää hyviä syitä
miksi psykoterapiaa pitäisi
pitää sairauden hoitona

Miksi sairaudenhoito-oletus hyväksytään hiljaisesti ?

- Psykoterapian julkinen rahoitus on lujasti kytköksissä diagnooseihin. Jos sen sairaudenhoito-status poistuisi, miten kävisi rahoituksen?
- Oletus psykoterapien sairaudenhoitoluonteesta turvaa laillistettujen psykoterapeuttien markkina-aseman, suojaa kilpailulta. Jos psykoterapia ei olisi terveydenhoidon ammattihenkilöiden toimintaa, valtaisivatko villit toimijat kenttää?
- Psykiatria on biologisoitunut, ja psykoterapia on ohentunut kytkös psykologiseen psykiatriaan. Mitä psykiatria olisi, jos puhehoito ei olisi enää osa sitä? Mitä psykoterapiaan liittyvän lausunnoinnin poistuminen merkitsisi psykiatrikunnan työn määrälle ja sen asemalle? Entä Kelalle?

Vallitseva sairaudenhoito-oletus sopii hyvin keskeisille tahoille, kukaan ei halua keikuttaa venettä → medikalisaatiota ei kyseenalaisteta.

Ehdotus – kahden kanavan hoito

- Sosiaali- ja terveydenhoitojärjestelmässämme olisi psyko-sosiaalisten ongelmien kohdalla kaksi linjaa:
 - lääketieteellinen: lääkitys ja muut lääketieteelliset hoidot
 - psykososiaalinen: erilaiset puuehoidot
- Asiakas saisi mahdollisimman pitkälle itse valita kummalle linjalle “tulee sisään”, hoidon aikana linjaa voisi vaihtaa
- Diagnoosit kuuluisivat vain lääketieteelliselle linjalle, lääkäriresurssi kohdennettaisiin sinne, psykososiaalinen linja olisi kevyempi, ketterämpi, nopeampi matalan kynnyksen palvelu
- Tällainen jako ehkä on jo osin järjestelmässämme implisiittisenä (joillain aloilla diagnoosit eivät juuri ohjaa palvelua), tilanteen voisi virallistaa ja jäntevöittää

Psykoterapia ja arvo- ja vaikuttavuusperusteinen terveydenhuolto (value-based healthcare, VBHC)

Michael Porter:

$$\text{Patient value} = \frac{\text{patient-relevant outcomes}}{\text{costs per patient to achieve these outcomes}}$$

Jos ei sairauden hoitoa niin mitä? (Wampold)

Psykoterapian voi asettaa historiallisesti kahteen kontekstiin:

1. **Lääketiede** Freud, Janet... nykypäivän psykiatria → näyttöön perustuva hoito
2. **Sosiaalisen hoidon käytännöt** Ihmiset ovat aina/pitkään halunneet pohtia elämänongelmia toisten kanssa: shamaanit, katolisen kirkon rippi, kylänvanhimmat... tämän päivän institutionalisoitunut psykoterapia – ainutkertainen elämä ja ihminen, eksistentiaaliset elämänongelmat, hyöty subjektiivinen kysymys...

***Kun kerran psykoterapian sairaudenhoitostatus on ongelmallinen,
miksei tarkastella sitä sosiaalisen hoidon kontekstissa?***

Onko psykoterapia sairauden hoitoa -animaatio:

<https://www.powtoon.com/online-presentation/f5K9mPnvD6Q/?mode=movie#/>